

TUNUS'TA OTORİTER YÖNETİM VE KAYS SAİD'İN GÖÇMENLERLE İLGİLİ SÖYLEMLERİ

DOÇ. DR.
HATİCE RÜMEYSA DURSUN

Akademisyen SAKARYA ÜNİ

“

Başlangıçta, Arap Baharı'nın ardından bir türlü çözüme kavuşturulamayan sorunları çözebilecek tarafsız ve partiler üstü bir lider olarak görülse de Kays Said ile başlayan bu yeni dönemde Tunus'ta demokrasiye geçiş sürecinin de son bulmasına neden olan gelişmeler yaşanmıştır.

”

Arap Baharı fitilinin ateşlendiği ülke olan Tunus, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da nispeten başarılı olan demokrasiye geçiş deneyimi ile dikkat çeken bir ülkeydi. 2011-2021 yılları arasında sekiz koalisyon hükümetinin kurulduğu Tunus'ta demokrasiye geçiş süreci oldukça sancılı devam etti. Özellikle güvenlik ve ekonomi Arap Baharı'nın ardından öne çıkan sorun alanları olarak değerlendiriliyordu. Tüm bu sancılı sürece karşın, bölgedeki diğer ülkelere nazaran olumlu beklentilerin de devam ettiği Tunus'ta 2019 yılında Kays Said'in cumhurbaşkanı seçilmesi bir dönüm noktası olarak nitelendirilebilir. Başlangıçta, Arap Baharı'nın ardından bir türlü çö-

zümeye kavuşturulamayan sorunları çözebilecek tarafsız ve partiler üstü bir lider olarak görülse de Kays Said ile başlayan bu yeni dönemde Tunus'ta demokrasiye geçiş sürecinin de son bulmasına neden olan gelişmeler yaşanmıştır. Esasen, Said 25 Temmuz 2021'de anayasanın 80. maddesini gerekçe göstererek meclisin tüm yetkilerini dondurmuştur. Böylece Said, milletvekillerinin dokunulmazlığını askıya almış ve mevcut Başbakan Hişam Meşişi'yi görevden alarak kendi atayacağı bir başbakanla yürütmeyi devralacağını bildirmiştir. 22 Eylül 2021'de ise yeni kararnamele yetkilerini genişletmiş ve yürütme organını tamamen kendine bağlamıştır.

Sonrasında, 25 Temmuz 2022'de anayasa değişikliği referandumunu 17 Aralık 2022'de erken genel seçim yapılacağını ve o zamana kadar meclisin kapalı kalacağını bildirmiştir. 25 Temmuz 2022'de düzenlenen anayasa değişikliği referandumuna seçmenlerin sadece

yüzde 30,5'i katılmış ve yüzde 94,6 "evet" oyuyla yeni anayasanın kabul edildiği açıklanmıştır. 30 Haziran'da Resmî Gazetede yayımlanan yeni anayasa taslağı 25 Temmuz'da oylandı. Halka sunulduktan kısa bir süre sonra ve kapsamlı olarak tartışılmadan kabul

edilen yeni anayasa, cumhurbaşkanına geniş yetkiler tanıyor ve cumhurbaşkanı üzerinde herhangi bir kontrol mekanizması öngörüyor. Buna ek olarak, 17 Aralık 2022'de düzenlenen erken seçimlere katılımın yüzde 11,2 gibi düşük bir seviyede kalması ise

Said'in tek adam yönetimine yönelik halkın tepkisi olarak yorumlandı. Halkın büyük çoğunluğunun oy kullanmadığı seçimleri Nahda Hareketi, Tunus'un Kalbi Partisi, Demokratik Akım Partisi ve Afak Tunus Partisi gibi siyasi partiler ile muhaliflerin çatı oluşumu Tunus Ulusal Kurtuluş Cephesi peş peşe yaptıkları açıklamalarla boykot edeceklerini duyurmuştu. Tüm bunlara ek olarak, Tunus'ta zaten kötü olan ekonomik koşulların pandemi süreci ile birlikte daha da kötüleşmesine paralel olarak Said'in 25 Temmuz 2021'de aldığı olağanüstü kararlar ve sonrasında yaşanan gelişmeler ülkedeki siyasi krizin daha da derinleşmesine neden olmuştur.

“

Her ne kadar Tunus halkının büyük bölümü Said'in göçmenlere yönelik olumsuz söylemlerine katılmasa da buna karşı koyabilecek çok etkili bir protesto da gerçekleştirilememiştir.

”

OTORİTER REJİMİN YENİ HAMLESİ: GÖÇMEN KARŞITLIĞI

“Tek adam rejimi” ya da “dikta-törlük” olarak nitelendirilen bu yeni döneme damgasını vuran bir diğer gelişme ise geçtiğimiz 21 Şubat'ta Kays Said'in ülkedeki düzensiz göçmenlerle ilgili yaptığı açıklamalar olmuştur. Bu açıklamalarda Said, bu düzensiz göç yoluyla “Tunus'un demografik yapısının değiştirilmesinin hedeflendiğini” ve bunun kontrol altına alınması için gerekli tedbirlere başvurulması gerektiğini belirtmiştir.

Said, Sahraaltı Afrika ülkelerinden gelen düzensiz göçü “Tunus'u Arap ve Müslüman uluslarla hiçbir bağlantısı olmayan sadece Afrika ülkesi olarak görmek isteyen tarafların projesi” olarak değerlendirmektedir. Ayrıca Said, düzensiz göçmenlerin varlığını “şiddet, suç ve kabul edilemez eylemlerin kaynağı” olarak nitelendirmektedir. Said'in bu açıklamalarının ardından Afrika Birliği (AfB) Komisyonu Başkanı Musa Faki Muhammed ise Tunus'ta Afrikalı göçmenlere yönelik nefret söylemi ve ırkçılıktan kaçınılması gerektiğini vurgulamış ve Said'in söylemlerini şiddetle kınadığını belirtmişti. Said'in bu

açıklamalarının ardından Tunus'ta düzensiz durumda bulunan ve gerçek sayılarının 21.000 civarında olduğu düşünülen Sahraaltı Afrikalı göçmeler ülkelerine geri dönmek için harekete geçmişti. Her ne kadar Tunus halkının büyük bölümü Said'in göçmenlere yönelik olumsuz söylemlerine katılmasa da buna karşı koyabilecek çok etkili bir protesto da gerçekleştirilememiştir. Yine de Said'in bu açıklamalarının ardından Tunus'ta Sahraaltı Afrika'dan gelen göçmenlerle dayanışma için sivil toplum kuruluşlarının öncülüğünde “ırkçılık karşıtı” bir gösteri düzenlendi. Bu gösteri, Tunus halkının göçmenlere

yönelik desteğini göstermesi açısından önemli olsa da Afrikalı göçmenlere yönelik rejimin sertleşen politikasını değiştirmeye yetecek kadar etkili değildir.

Tüm bu gelişmeler ışığında, Kays Said'in söylemlerinin, kimliğe yönelik tehdit ve güvenliğe yönelik tehdit olmak üzere iki temel argümana dayandığı söylenebilir. Tunus'ta cumhurbaşkanının düzensiz göçmenlere yönelik olumsuz ifadelerinin ülke çapında bu gruplara karşı bir öfke ve nefret dalgasını da beraberinde getirmesinden endişe edilmektedir. Tüm bunların yanı sıra, Tunus'un Mağrip'te ırkçılık karşıtı bir yasaya sahip olan

ilk Mağrip ülkesi olması, Kays Said'in ülkedeki göçmenleri hedef alan açıklamalarının daha da şaşırtıcı ve endişe verici olarak değerlendirilmesinin temel sebebi olarak görülebilir. Irkçılıkla mücadele etme noktasında önemli bir dayanak noktası oluşturan bu kanunun Cumhurbaşkanı Said'in bizzat kendisi tarafından çiğnenmesi sonucunda düzensiz göçmenlere yönelik ayrımcılık ve nefret suçları ile mücadelenin gittikçe zorlaşması anlamına da gelmektedir. Her yıl binlerce Sahraaltı Afrikalı düzensiz göçmen daha iyi bir yaşam için Tunus üzerinden Avrupa'ya geçmeye çalışmaktadır. Tunus'ta göçmen mahallelerinde yaşayan bu Sahraaltı Afrikalıların bir kısmı Avrupa ülkelerine ulaşmakta, bir kısmı ise maalesef denizde can vermektedir.

“

Tunus üzerinden Avrupa'ya geçmeye çalışan göçmenlere karşı sert tedbirler alarak Said, göçmen karşıtı politikası ile Avrupa'nın çıkarlarını gözettiğini göstermeye çalışmaktadır.

”

GÖÇMEN KARŞITI POLİTİKA VE AVRUPA İLE İLİŞKİLER

Kendisini sözlerinden dolayı “ırkçı” olarak nitelendirenlere tepki gösteren Said ise ifadelerinin yanlış anlaşıldığını ve kendi ailesinde Afrikalıların yer aldığını belirtmiştir. Tüm bu gelişmeler değerlendirildiğinde, Kays Said'in neden Sahraaltı Afrikalı göçmenlere yönelik olumsuz bir söylem kullandığı sorusu önemli hâle gelmektedir. Arap

Baharı'nın ardından nispeten başarılı devam eden Tunus'ta demokratikleşme sürecini askıya alan Said'in 25 Temmuz kararları tek adam rejimine bir geri dönüş olarak yorumlanabilir. Bu çerçevede Said'in Afrikalı göçmenleri hedef olarak her geçen gün otoriterleşen yönetimine Avrupa Birliği ülkelerinden destek bulmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Esasen Tunus'u Avrupa ülkelerine ulaşmak için kullanan Afrikalı göçmelere yönelik söylemini sertleştiren Said, böylece uluslararası alanda da kendi yönetiminin “meşru bir rejim” gibi görülmesini amaçlamaktadır. Avrupa ülkeleri özellikle güvenlik ve geçiş konusunda Tunus'un rolünü önemsiyor. Tunus üzerinden Avrupa'ya geçmeye çalışan göçmenlere karşı sert tedbirler alarak Said, göçmen karşıtı politikası ile Avrupa'nın çıkarlarını gözettiğini göstermeye çalışmaktadır. AfB'nin Tunus'a “uluslararası hukuk kapsamında sorumluluklarını yerine getirmesi” yönündeki çağrılarına karşın, Said'in göçmenlere yönelik ayrımcı politikasını gözden geçirmeye yanaşmaması dikkat çekicidir. Bu noktada, Said'in özellikle Fransa ve İtalya gibi Avrupa Birliği ülkelerinden gelecek tepkilere göre hareket ettiğini söylemek mümkündür. Avrupalı siyasi liderlere yakın bir müttefik gibi görünmeye çalışarak Said, kendi tek adam rejiminin uluslararası çevrelerde kabul görmesini ümit etmektedir.

Sonuç olarak Said'in göçmen karşıtı bu söylemleri Arap Baharı'nın ardından tüm Arap halkları için umut kaynağı olan Tunus'un yeniden ve çok daha sert bir şekilde baskıcı bir rejime doğru kaydığının açık bir kanıtı olarak okunmalıdır. ■